

4157

۱۰۰۰

۱

۲۳۲

اسرار

In The Name Of Allah,
The Compassionate, The Merciful

www.ketab.ir

سرشناسه	: مرتضوی، سید جلیل، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: خانواده قرآنی با رویکردی حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی / سید جلیل مرتضوی
مشخصات نشر	: قم: دارالعرفان، ۱۳۸۸
مشخصات ظاهری	: ۲۳۲ ص؛ مصور (بخشی رنگی)
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۳۷-۳۳-۱
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه: ص، ۲۲۷
موضوع	: زناشویی (اسلام)
موضوع	: Marriage—Religious aspects—Islam
موضوع	: خانواده - - جنبه‌های مذهبی - - اسلام
موضوع	: Families—Religious aspects—Islam
رده‌بندی کنگره	: BP ۲۵۳/۲
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۶۴۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۴۱۵۷۶

با رویکردی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

سیدعلی‌رضا
تضمین

حقوق فاطمی

با رویکردی
فتووی، روان‌شناسی
و جامعه‌شناسی

ناشر: انتشارات دارالعرفان
ویراستاری، صفحه‌آرایی و طبع: مرتضی فتح‌اللهی
لیتوگرافی و چاپ: اسرا - نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه - بها: ۳۹۰۰۰ تومان

تمامی حقوق مادی و معنوی این اثر، متعلق به مؤلف است و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی حق چاپ، برداشت و کپی‌برداری تمام یا قسمتی از این اثر را خواه به صورت چاپ، فتوکپی و جزوه، ندارد. متخلفین به موجب بند (۵) از ماده‌ی (۲) قانون حمایت از حقوق ناشران و مؤلفان تحت مجرمات قانونی قرار می‌گیرند.

شابک: ۱ - ۳۳ - ۶۷۳۷ - ۶۰۰ - ۹۷۸

نشانی:

قم، خیابان شهید فاطمی، کوچه ۱۹، پلاک ۲۷، انتشارات دارالعرفان
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۹۶۵۲۲۰۴ / ۰۹۱۲۶۵۲۲۰۲۵

فهرست مطالب

۱۲	پیشگفتار
	فصل اول
	حقوق و وظایف زوجین / ۱۵
۱۷	مقدمه
۲۰	اخلاق در روابط اجتماعی و خانوادگی
۲۱	حدود روابط زن و مرد
۲۴	مروری اجمالی بر سیر تحولات خانواده
۳۱	اهمیت و آثار ازدواج در قرآن و روایات
۳۲	حریم خصوصی زوجین
۳۲	ممنوعیت ورود به منازل و حریم جنسی زوجین بدون استیذان
۳۴	عدالت در نظام تکوین و تشریع
۳۷	حقوق و وظایف غیرمالی زوجین
۳۸	وظایف زوجین در قانون مدنی
۳۸	۱. حُسن معاشرت
۴۲	الف) خوش خلقی و گشاده‌رویی

پارویشکردی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

فهرست مطالب

۴۳.....	ب) احترام به همسر و تکریم شخصیت او
۴۴.....	ج) زینت و آراستگی
۴۵.....	د) همدلی و مشارکت در امور داخلی خانواده
۴۷.....	ه) حاکمیت فضای صمیمیت، مودّت و گذشت در خانواده
۵۰.....	۲. معاضدت در تشدید مبانی خانواده و تربیت فرزند
۵۴.....	الف) پرورش محبت
۵۴.....	ب) ابرار عشق و محبت
۵۵.....	ج) راستگویی و صداقت
۵۶.....	د) نیک‌خواهی
۵۶.....	ه) پرهیز از خودمحوری
۵۷.....	و) تبیین روش‌گرانه‌ی رفتار
۵۷.....	ز) همفکری و مشورت
۵۹.....	ح) وفاداری
۶۱.....	ط) عفاف
۶۲.....	ی) رازداری
۶۲.....	ک) رضایت‌مندی و آرامش‌بخشی
۶۲.....	ل) گوش‌دادن به سخنان، برای تعمیق ارتباط
۶۳.....	م) پرهیز از مخفی‌کاری
۶۳.....	۳. تمکین
۶۴.....	۴. تشخیص مصالح خانواده
۶۶.....	۵. مصادیق «عسر» و «حرج»
۶۹.....	۶. شروط ضمن عقد
۷۰.....	حقوق مالی زوجین
۷۱.....	۱. مبانی حقوقی مهریه در نکاح دائم
۷۱.....	۱-۱. تعریف مهریه
۷۲.....	۱-۲. شرایط مهریه

پارویسکردی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

فهرست مطالب

۷۴	۱-۳. عدم استحقاق مهر
۷۵	۱-۴. حق حبس
۷۵	۱-۵. نکاح مفوضه‌المهر
۷۷	۱-۶. نکاح مفوضه‌البضع
۸۱	۲. مبانی حقوقی مهریه در «نکاح منقطع»
۸۱	۳. مبانی حقوقی نفقه
۸۲	۳-۱. تعریف نفقه
۸۴	۳-۲. نفقه‌ی زن در عقد دائم و موقت
۸۴	۳-۳. محل سکونت زن
۸۵	۳-۴. عدم استطاعت مالی مرد و تمکن مالی زن در نفقه
۸۵	۳-۵. طلب ممتاز بودن نفقه‌ی زن
۸۶	۳-۶. تمکین زن، شرط وجوب نفقه
۸۷	۴. مبانی حقوقی «اجرت‌المثل» و «نحله» در ایام زوجیت
۹۰	شرایط استحقاق اجرت‌المثل
۹۳	زمان درخواست اجرت‌المثل
۹۴	محاسبه‌ی اجرت‌المثل
۹۵	۵. مبانی حقوقی «حقوق وظیفه» یا «مستمری»

فصل دوم

حقوق و وظایف زن و شوهر در قانون مدنی / ۷

۹۹	مقدمه
۱۰۰	خواستگاری و نامزدی (دوران قبل از عقد)
۱۰۱	شرایط صحت خواستگاری
۱۰۲	الف) ازدواج با آن زن حرام نباشد
۱۰۳	ب) زن، موضوع خواستگاری دیگری نباشد
۱۰۴	مسئولیت ناشی از خواستگاری غیرمجاز

پاروپیگردی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

فهرست مطالب

۱۰۵	موانع شرعی نکاح (ازدواج)
۱۰۸	شرایط صحت نکاح
۱۱۰	حقوق متقابل زن و مرد در عقد نکاح
۱۱۴	آثار مالی و غیرمالی نکاح
۱۱۴	نفقة
۱۱۵	۱. مسکن
۱۱۵	۲. البسه
۱۱۵	۳. غذا
۱۱۶	۴. اثاث منزل
۱۱۶	۵. هزینه‌های درمانی و بهداشتی
۱۱۶	۶. خادم
۱۱۷	نفقه‌ای ایام گذشته
۱۱۷	نفقه‌ی زوجه در ایام عده، در طلاق رجعی
۱۲۰	نفقه‌ی اولاد
۱۲۰	معنای «تمکین» و «نفقه» و ارتباط میان آنها
۱۲۱	الف) تمکین در معنای عام
۱۲۲	ب) تمکین در معنای خاص
۱۲۳	استثنائات دریافت نفقه
۱۲۴	مسائل شغل همسر
۱۲۵	حقوق زن و مرد در طلاق
۱۲۷	اقسام طلاق
۱۲۸	شرط انتقال تا نصف دارایی
۱۳۰	شرایط استفاده از «شرط انتقال تا نصف دارایی»
۱۳۱	«نحله» یا بخشش اجباری
۱۳۳	مقرری ماهانه و شرایط و ویژگی‌های آن
۱۳۶	ماهیت مقرری

پارویدکردی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

فهرست مطالب

فصل سوم

حقوق و وظایف زن در خانواده / ۱۳۹

۱۴۱	مقدمه
۱۴۴	عفت زن در فرهنگ وحی
۱۴۵	زن در اسلام
۱۴۶	اثرگذاری اسلام بر جایگاه زن
۱۴۷	زن و حیات طیه
۱۴۹	نقش‌های کارکردی زن در ساختار خانواده
۱۴۹	۱. همسررداری
۱۵۰	۲. خانه‌داری
۱۵۱	۳. تربیت فرزند
۱۵۲	۴. پذیرش مدیریت مرد
۱۵۳	۵. آرامش خانواده
۱۵۳	۶. امانتداری
۱۵۴	حقوق معنوی زن در اسلام
۱۵۴	الف) عدم نگاه ابزاری به زن
۱۵۵	ب) حجاب به عنوان یک حق معنوی برای زن
۱۵۷	ج) معاشرت با معروف
۱۵۹	حقوق مادی زن در اسلام
۱۵۹	الف) نفقه
۱۶۰	ب) مهریه
۱۶۱	انواع مهریه از نظر زمانی
۱۶۲	شرایط مهریه
۱۶۵	اقسام مهریه
۱۶۶	۱. مهر المسمی
۱۶۷	۲. مهر المثل

پارویسکردی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

فهرست مطالب

۱۶۷	۳. مهرالمتعه
۱۶۸	۴. مهرالسَّنه
۱۶۸	فضائل اخلاقی زن به عنوان زن
۱۶۸	۱. حیا
۱۶۹	۲. عدم خودنمایی و تبرج
۱۶۹	۳. حجاب و عفاف
۱۷۰	فضائل اخلاقی زن به عنوان همسر
۱۷۱	زن در جایگاه فرزند (دختر)
۱۷۳	وظایف زن به عنوان مادر
۱۷۷	شاخصه‌های تک‌گویی زن
۱۷۷	عاطفی بودن زن
۱۷۸	وظایف زن به عنوان همسر
۱۷۹	۱. تمکین
۱۸۱	۲. تدبیر منزل
۱۸۱	۳. پاسداری از حریم و ارزش‌های خانواده
۱۸۲	حقوق زن به عنوان همسر
۱۸۲	۱. اشتغال زنان
۱۸۶	۲. ارجحیت نقش‌های خانوادگی زنان بر اشتغال
۱۸۸	جایگاه نقش اقتصادی زن در اسلام
۱۸۸	الف) آیات قرآن
۱۸۹	ب) قاعده‌ی تسلیط
۱۹۰	طرح یک شبهه و پاسخ به آن
۱۹۲	غرب و اشتغال زنان
۱۹۳	امتیازات مقام زن
۱۹۴	الف) زن و تکثیر نسل انسان
۱۹۵	ب) زن و ایجاد آرامش

پارویی کردی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

فهرست مطالب

۱۹۶.....	ج) زن و مقام مادری.....
۱۹۸.....	جایگاه زن در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....

فصل چهارم

جایگاه مرد در خانواده / ۲۰۱

۲۰۳.....	مقدمه.....
۲۰۴.....	دلایل ریاست مرد بر خانواده.....
۲۰۵.....	۱. دلایل قرآنی.....
۲۰۸.....	۲. دلایل روایی.....
۲۱۰.....	۳. دلایل عقلی و نظری.....
۲۱۱.....	وظایف مردان در جهت مدیریت و سرپرستی خانواده.....
۲۱۱.....	۱. محافظت و مراقبت از همسر.....
۲۱۳.....	۲. احساس غیرت، نسبت به همسر.....
۲۱۵.....	۳. پرداخت نفقه و تأمین رفاه همسر.....
۲۱۷.....	۴. پرداخت مهریه.....
۲۱۸.....	۵. تهیه ملزومات مورد نیاز همسر.....
۲۱۹.....	۶. تأمین نیازهای جنسی همسر.....
۲۲۲.....	۷. هدایت خانواده به سوی خدا و کمال معنوی.....
۲۲۳.....	۸. عفت زبان.....
۲۲۳.....	۹. آراستگی.....
۲۲۴.....	۱۰. آیین بودن.....
۲۲۴.....	۱۱. سخت‌گیری نکردن و توقعات بیجا نداشتن.....
۲۲۶.....	۱۲. محبت به اعضای خانواده.....
۲۲۷.....	منابع و مآخذ.....

پیش‌گفتار

انسان، در طول تاریخ از «دیده‌روی» و «کم‌انگاری» آسیب‌های فراوانی دیده است. این دو گرایش او را از بیمودن راه تعادل بازداشته‌اند. مسأله‌ی شناخت «زن و مرد» و نگرش به ویژگی‌های آنها نیز دستخوش این روند گردیده و یک‌سونگری‌ها درباره‌ی «زن» از شرق تا غرب رواج داشته است. یک نگرش، به تحقیر «زن» می‌پردازد، حقوق انسانی و جایگاه اجتماعی مطلوب را برای او به رسمیت نمی‌شناسد و شناخت ناقصی از ویژگی‌های جسمی و روانی او ارائه می‌دهد. نگرش دوم، نگرشی افراطی است تا تمایزات طبیعی دو جنس را نادیده انگارد و «زن» را به فضایی مردانه بکشد و رفتار «مرد» را برای او بهشتی آرمانی بنمایاند و تفاوت‌های طبیعی و روانی بین «زن و مرد» را صرفاً با عواملی چون: فرهنگ، محیط، تربیت، شرایط اجتماعی و...

پارویصدی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

پیشگفتار

توجیه کند و مسائل زیستی و ذاتی را ناچیز و بی‌اهمیت بشمارد.^۱
زنان و مردان، سازندگان اصلی خانواده‌ها هستند و خانواده‌ی سالم، مناسب‌ترین زمینه‌ی کمال این دو و تعالی فرد و جامعه است.^۲
واژه‌ی «جنسیت» به تفاوت‌های اجتماعی بین مؤنث و مذکر - طی دوره‌ی زندگی - اطلاق می‌شود. این اطلاق، بر اساس نوع یادگیری به وجود آمده است و عمیقاً در فرهنگ‌ها ریشه دارد. این تفاوت‌ها در طول زمان قابل تغییر بوده و در فرهنگ‌های گوناگون و حتی در درون یک فرهنگ، درجات متفاوتی دارد. از نظر تاریخی، توجه به روابط جنسیتی از ضرورت پاسخ به نیازهای زنان سرچشمه گرفته است، زیرا زنان، نوعاً امتیازات کمتری نسبت به مردان دارند. هر چند جامعه‌ی انسان-دوستانه به صورتی روزافزون نیاز دارد تا از مشکلاتی که مردان و پسران نیز در ضمن بحران با آن روبه‌رو می‌شوند آگاه شود.

«برابری جنسیتی» یا «برابری بین زنان و مردان»، به معنی برابری برابر زنان و مردان در همه‌ی سنین و بدون در نظر گرفتن جهت‌گیری جنسی آنان از حقوق، خدمات ارزش گذاشته شده در جوامع، فرصت‌ها، منابع و پاداش‌ها می‌باشد. برابری، به معنای این نیست که زنان و مردان مانند هم هستند، بلکه بدین

۱. تفاوت‌های بیولوژیک زن و مرد (بدن، روان و هوش)، کتاب نقد، شماره‌ی ۱۷، ص ۱.

۲. مقایسه‌ی نگرش جنسیتی نسبت به عوامل مؤثر بر تحکیم بنیان خانواده، فصلنامه‌ی فرهنگی - تربیتی زنان و

خانواده، سال دهم، شماره‌ی ۳۳، ص ۸۹

پارویسکردی
حقوقی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی

پیشگفتار

معناست که برخورداری آنان از حقوق، فرصت‌ها و موقعیت‌های موجود در زندگی نباید بر اساس اینکه آنان زن یا مرد آفریده شده‌اند تعیین شده یا محدود گردد. حمایت از حقوق بشر و ارتقاء برابری جنسیتی، باید هدف اصلی جامعه‌ی انسان‌دوستانه برای حمایت و کمک به کسانی باشد که در وضعیت‌های اضطراری آسیب دیده‌اند.^۱

۱. زنان، دختران، پسران و مردان، نیازهای متفاوت - فرصت‌های برابر، راهنمای جنسیت در اقدام انسان‌دوستانه، کمیته‌ی دائمی بین‌آژانسی (IASC)، ص ۱۲.